

Пет години в концлагерите „Богданов дол” и „Белене”, две години мъчения в следствието на Държавна сигурност и 24 години изолация – това са част от репресиите, на които тоталитарното комунистическо управление подлага д-р Атанас Москов.

Известният социалдемократ, който доживя рухването на комунизма в България и Източна Европа, описва преживяното в своите „Спомени”, книга, която тази неделя представям в [библиотеката](#) на desebg.com.

Мемоарите на родения през 1903 г. в Севлиево политик и бивш лагерист от „Белене” са издадени за първи път през 1997 г. и преиздадени през 2004 г.

Атанас Москов се увлича от социалдемократията още като младеж – 17-годишен той е водач на младежите социалдемократи в родния си град. Две години по-късно вече следва право в Софийския университет, което завършва през 1927 г.

Тогава заминава за Белгия, където през 1936 г. защитава докторска степен по международно право. По време на престоя си в Брюксел работи в Изпълнителния комитет на Социалистическия интернационал.

Написано от Христо Христов
Неделя, 20 Август 2017 21:19

През 1936 г. се завръща в България и развива нелегална дейност към БРСДП. Избран е за народен представител през 1938 г.

След 9 септември 1944 г. е избран за член на Централния комитет на БРСДП, а на изборите през 1946 г. печели в избирателния район, побеждавайки не кой да е, а завърналия се от Москва лидер на БКП Георги Димитров.

След ликвидиране на политическата опозиция в България съдбата на Атанас Москов е като тази на голяма част от оцелелите политически лидери – репресии в подземията на Държавна сигурност и години заточение в комунистическите лагери.

В книгата „Спомени” Москов подробно дава описание на попадането си в „Богданов дол” край Перник след двугодишно следствените килии в София.

В лагера трудът е наказание и нечиста сделка. Това е истината, която ме шибя по лицето още в утрото на първия ден тук... Картината е потискаща. Към сиво-черните възвишения от плака и въглища сред опушени минни инсталации, приличащи на опожарено селище, се движи колона. Също като пленници от разбитата войска.. Първа смяна за работа в мината тръгва”. С тези думи Атанас Москов въвежда читателя в „Богданов дол”.

Той отделя страници за охраната и ръководството на лагера, както и за някои от лагеристите.

Следва прехвърлянето му в концлагера „Белене”. В глава, озаглавена „Мъки” Москов разказва:

„На наровете за трима спим по четири, па и по пет души. Като легнем на една страна не можем вече нито да се обърнем, нито да бъдем по гръб или да свием краката си... Безсънието, гладът, умората и всички други страдания правят крайно раздражителни, избухливи хората. Даже зли. Отчайващо е. Отслабва волята, помрачава се мисълта, потъва идейността. Грубо започват да стърчат първичността, инстинктът, животинското.”

В отделни миниатюри Атанас Москов разказва за отделни лагеристи, чиято съдба е запаметил.

Изключително емоционален е текстът, в който социалдемократът разказва за първото свиждане в „Белене”, след като три пъти е лишаван от същото поради наказания:

„Ето ги там, на около триста метра от общежитието. Те са. Вярно било. Обща слабост ме обзема. Пред очите ми става тъмно. Кръвта ми се губи някъде. Когато погледът ми се разведрява започвам да махам с шапката си. Забелязвам ме. Жена ми хваща сина за ръка и тича към мен...

Четният идва от милиционерското помещение. – Свиждането не може да стане. Получено е нареждане лагерът да се вдигне в срок от два часа и всички лагеристи да се приберат на острова. Ще съобщя на жена ви да си отиде...

Улавям се в един кол от телената мрежа, за да не падна. Обилна пот тече по цялото тяло. Тъкмо сега ли тоя удар? Да са тук, само на няколко метра и да не мога да ги прегърна?”

Покъртителни страници от преживяното в ада на „Белене”. Страници, които трябва да се прочетат, да се помнят и да не се забравят.

Атанас Москов, „Спомени” – възходи и падения, том 3, издава: Българска социалдемократическа партия, фондация „Янко Сакъзов”, изд. „Захари Стоянов”, университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2004 г., 559 страници.